Utrecht University Library
Partner in Science
Universiteit Utrecht

Confessionale pro scholasticis et aliis multum utile

https://hdl.handle.net/1874/340470

Campbell 490

Incipit confeſſionale · ꝑmo ꝑ queſtiū
culas Scḋo de mō confitendi · multū
vtile ·

Peniteas cito · peccator cum ſit
miſerator Iudex Et ſunt hec
quinqꝫ tenenda tibi ·
Spes venie · cor cōtritū · cōfeſſio culpe
Pena ſatiſfaciens et fuga nequitie ·

¶ Sententia horū verſuū eſt Q pctōr cito ꝛ ſine craſtinatio
ne dēs penitere, i · agere pñiam: et cā eſt qꝛ iudex · i · deus nr̄ eſt
multū miſericors · magis paratus ad miſerendū qꝫ tu ad peten/
dū ¶ Nūc ſubdit ea q̄ requirūtur ad verā pñiaꝫ dicens. qꝫ qn
qꝫ ſunt tenēda in pfcā pñia: pͥmū Spes venie: ſcḋm Cōtritio
cordis: terciū Cōfeſſio culpe: q̄rtū ſatiſfactio: quintū Fuga pec
catorū Hoc eſt ꝓpoſitū nunqꝫ peccandi ·

¶ Dubitaꝛ pͥmo Quare dꝛ in textu cito peniteas Dico qꝫ pe
nitētia dēt fieri cito ꝓpter multas cauſas Prima qꝛ diu exſpec
tauim⁹ Scḋa qꝛ ad magna vocamur · ſ · ad eternā gl'iam Ter
cia ne ab eterna gl'ia excludamur ſicut quinqꝫ virgines fatue ·
Quarta ne morte ꝑueniamur Quinta ne conſuetudine tenea
mur: qꝛ maxiē cauēda eſt cōſuetudo peccati q̄ eſt altera natura

¶ Dubitatur ſcḋo In quo appareat qꝫ deus ſit miſericors
Dicit ſanctus thomas qꝫ in multis hoc apparet · Nam deus

Pctōres pacienter exſpectat
Benigne eos recipit
Miſeri peccata diſſimulat
A periculis nos liberat
Graciam nobis donat

Offenſam dimittit peccati
Poſt remiſſionē ñ meminit
Errātes a ſe: reducit
Fugiētes ad ſe: conducit
Cadentes erigit

Datam multiplicat
Multiplicatã conſeruat
Cõſeruatã in celo munerat.

Stãtes tenere nõ deſinit
Finaliter pſeuerãtes ad glo/
riam pducit.

¶ Dubitaṫ tercio Quid eſt ſpes Dico ꝙ ſpes eſt certa exſpec
tatio future beatitudinis: ex dei grã et meritis ꝓpriis ꝓueniẽs
Ex quo ſequitur ꝙ ſpes nõ eſt de preterito nec pñti ſed ſolum
de futuro. ſequiṫ ſcdo ꝙ nõ eſt de malo ſed de bono: nõ de õni
ſed de futura beatitudine qd intellige de ſpe: vt eſt virtus theo
logica Diciṫ ex grã et meritis ꝓpriis veniẽs: qd eſt cõtra illos
q ex ſola grã dei pſumunt venire ad beatitudinẽ ſine ſuis meri
tis: ymmo requirũtur ꝓpria merita Nã dicit auguſtin⁹. Qui
creauit te ſine te: non iuſtificabit te ſine te.

Ut dimittaris aliis pctã remitte
Hisq; ſatiſfacies quos te leſiſſe fateris

¶ Duo ponit documenta reſpcũ ꝓximi ſeruãda: vnũ eſt: ꝙ ſi
vis: vt deus tibi pctã tua dimittat: debes et ꝓximo tuo remit/
tere õnia q̃ tibi malefecerit. Aliud eſt: vt ſi damnũ ꝓximo tuo
feceris: debes ei ſatiſfacere Ratio primi eſt: q2 ſi nõ dimittimus
ꝓximis noſtris debita: tũc legendo pater noſter petimus iudi
ciũ dei cõtra nos cũ dicimus: dimitte nobis debita noſtra ſicut
nos ⁊c. Etiã diciṫ in euãgelio Si dimiſeritis ꝓximis veſtris:
et pater veſter q in celis eſt dimittet vobis pctã vrã Et ſi nõ di
miſeritis: nec pater veſter qui in celis ẽ dimittet vobis pctã vrã
Rõ ſcdi: q2 nũq̃ȝ peccatũ dimittiṫ niſi ablatũ reſtituaṫ: et ergo
ſi leſiſti ꝓximũ ſiue in bonis fortune ſiue corpis ſiue in ſama:
requiritur reſtitutio et ſatiſfactio.

Sperne voluptates ludos ſpectacla mũdi
Deſere cõſortẽ prauã. ꝓplicq; tumultũ
Secretaſq; pces et op⁹ pietatis amato

¶ Hic ponit quinq; mala que penitẽs debet fugere. ſ. volup

tatēs.i.delectationes quinqȝ ſenſuū et ꝑcipue in guſtu et tactū
Itē ludos:ſpectacula mūdi:malū ſociū et tumultū.i.multitu
dinē et frequentiā hominū Ponit ſcđo duo que penitens dēt
amare et ſectari.ſ.ſecretas orōēs:et opa miſcđie ¶ Nota ꝙ ni
mia voluptas guſtus eſt fugiēda:qꝛ vt ait Paulus Plures
gula ꝙ̄ gladio occidūtur Etiā infirmitas corpis incurrit' vt ait
Catho Morbi nāqȝ cauſa eſt quecūqȝ voluptas Etiā ex ſup
fluis pauperes defraudant' nutrimentis ¶ Quid ais de ludo
ſi ſemp ſit pctatū mortale Dicit' ꝙ ludi ſolū recreatiui ſenſuū
noſtrorū et intellectus qui nō fiunt cauſa lucri aut vane glorie
nō ſunt peccata mortalia. vt ſūt ludi organorū et aliorū inſtru
mentorū muſicaliū:et ludi ſcakorū Et architenentiū ⁊c. Et lu
di palmarū ꝓ recreatione:aut ꝓ parua refectione cibi ⁊ potus
Iſti ludi ſunt liciti.ꝑmmo neceſſarii qn̄qȝ:vnde Catho In/
terpone tuis qn̄qȝ gaudia curis Hoc idem ſanctos viros legi
mus feciſſe Scđo ludi taxillorū q̄ ſunt pure fortuitu et fiunt cau
ſa lucri In quibus fiūt multa iuramenta maleditiones et blaſ
phemie ſunt ſimpliciter ꝓhibiti:quia mortalia ſunt pctā. Tn̄
ludus taxillorū qui non ſolū ꝑ fortunā ſed ꝑ artē regitur ſi fiat
ſolū cauſa recreationis:aut ꝓ parua refectione:caritatem pxi/
mi non ledente.non eſt peccatū mortale Melius eſt tamē ſim
pliciter a taxillis abſtinere:vt ait Catho dicens alcas fuge.
De aliis patebit infra.

¶ Queritur primo Quid eſt penitētia Dico ſcđm ambroſiū
Penitentia eſt ꝑterita mala deplangere:et plangēda iterū non
cōmittere Scđm gregoriū ſic Penitentia eſt peccati cōmiſſi cū
intima cordis cōtritione:et lacrimarū effuſione emendatio Ex
quibus ſequitur ꝙ ad verā penitentiā requiritur planctus ⁊ do
lor ſeu diſplicentia peccatorū Scđo requiritur firma intentio
ſeu voluntas amplius non peccandi:cum ꝓpoſito confitendi
et ſatiſfaciendi.

¶ Queritur ſcdo Quot ſunt q̄ nos inducere dn̄t ad pn̄iam Dico q̄tuor q̄ om̄ia nobis a deo veniūt. ſ. bn̄ficia ſupplicia: ꝓmiſſa ē flagella: de qbus ait bern̄. Nimis durū eſt cor: qd non molliūt bn̄ficia nec terrēt ſupplicia: nec alliciūt ꝓmiſſa nec caſtigāt flagella Bn̄ficia dei q̄ accepimus puta creationis: recreationis: paſſionis xp̄i et multorū aliorū nos ad pn̄iaꝫ incitāt: qn̄to maiora bn̄ficia recipiemus in patria: q̄ oculus nō vidit: nec auris audiuit: nec in cor hōis aſcēdit: q̄ om̄ia amitteremus: ſi ꝑ penitentiā pctā non plangeremus. ¶ Itē ſupplicia dn̄t nos terrere que hic ꝓ peccato primo ꝑnti et quinqꝫ ciuitatibꝫ igne cōbuſtis inferebātur Et in futuro pctōribus eternaliter cremādis infligent Ita quoqꝫ ꝓmiſſa dei dicētis Penitentiā agite qm̄ appropinquat regnū celorū Poſtremo flagella dei. Nā dauid peccanti dicebatur Non recedet de domo tua gladius. Item in pſal. Si filii tui dereliquerint legem meā et mandata mea nō cuſtodierint: viſitabo ego in virga iniquitates eorum et in verberibus peccata eorum.

¶ Queritur tercio Quot ſunt q̄ pctōres retardant a pn̄ia ꝑagenda Dico ꝙ inter cetera ſunt octo bene notanda.

¶ Primo puſillanimitas. ꝑ quā timent nō poſſe pn̄iaꝫ ſuſtinere Cōtra qd ait xp̄s Iugū meū ſuaue eſt et on⁹ meū leue Secūdo pudor cōfitendi Cōtra qd eſt in gloſa. verecūdia et pudor: magna pars eſt pn̄ie: quia delet multū de pena Tercio delectatio peccandi Cōtra qd grego. Momentaneū eſt quod delectat: eternū autem quod cruciat.

Quarto ſpes diu viuendi Cōtra qd dicit dn̄s Securis ad radicē arboris q̄ homo eſt: appoſita eſt. Et item vigilate quia neſcitis horam neqꝫ diem qua dn̄s veniet.

Quinto deſpatio grām optinendi Cōtra qd dicit̄ ꝑ ezechielem Quacūqꝫ hora peccator ingemuerit exaudiā eum. Item deus ꝓnior eſt ad miſerendū q̄ꝫ nos ad petendū.

Sexto Timor recidiuandi Cōtra qd aug⁹. Qñ cecidi erexit me:qñ steti tenuit me:quādo iui duxit me Item dicit ſcriptu/ra:ſepties in die cadit iuſtus et reſurgit. Item ſi in foueā iam cecideris. et ſcias te ꝑendie recaſurum;nō igitur hodie ex fouea ſurges:an potius illic manebis.

Septiō Cōſuetudo peccādi retardat retrahit nos a pñia Cōtra qs ihcremias Sicut mutare pt ethiops pellē ſuā aut pous varietates ſuas:et vos poteritis bñfacere cū didiceritis malū.

Octauo Cōſidentia de dei miſcdia plures retrahere ſolet a penitentia Cōtra qd in ecclīaſtico. De ꝓpiciatu pctōꝝ noli eſſe ſine metu:neqꝫ adiicias pctm̄ ſup pctm̄ Et ne dicas Miſeratio dn̄i magna eſt:multitudinis pctōꝝ meorum miſerebit Audi quid ſequitur. Miſericordia eñ et ira a dominico cito approximant:et in peccatores reſpicit ira illius.

¶ Querit ſexto Quot bona in nobis opat pñia Dico ſcdm thomā et alios doctores:valde multa bona opatur. Primo pctōr abſoluitur ab ōnibꝫ peccatis Scdo homo inimicus dei recōſiliat deo Et de filio dyaboli filius dei efficit Tercio paradiſus ei aperit Quarto ecclie reſtituit p omniū bonoꝝ cōmunionē Nam homo fit ꝑticeps omniū bonoꝝ qui fiunt in tota eccleſia Iuxta illud ꝑticeps ego ſum omniū timentiū te:et cuſtodientiū mandata tua. quod eſt valde magnum.

Quinto homo penitens angelos letificat et dyabolus contriſtat:quia ſcribitur qꝛ Maius gaudiū eſt angelis in celis:ſuper vno peccatore pñiam agente:qꝫ ſup nonagintanouē iuſtis.

Sexto omnia bona amiſſa reuocat et ad eternā vitā inuitat: vñ dicit auguſtinus Penitentia eſt virtus q̄ omnia bona reſtaurat. Ibi nota dū peccas mortaliter ōnia bona que feciſti ꝑduntur et auferūt p pctm̄ Sed dū agis pñiam:ōnia reuiuiſcunt que prius erāt viua ¶ Hic nota diligenter qꝛ omnia bona amiſſa p peccata:reſtituūtur p penitentiā:vnde p verā con

tritionē ſeu penitentiā deus infundit penitenti gratiam gratum facientem: tres virtutes theologicales: quatuor virtutes cardinales in quantū ſunt gratuite Infundūt ſibi ſeptē dona ſancti ſpūs: quibus ōnibus aiā turpiter p culpā deformata: multipliciter decorat: tanq̄ʒ veſte nuptialis: qua qui veſtitus non fuerit: manibus ligatis et pedibus: in ignē mittet vbi erit fletus oculorum et ſtridor dentium: vt dn̄s ait in euangelio.

Que autem ſint illa amiſſa per peccatū videatur ſupra ante illum textum Jo genitiuus habet.

¶ Queritur quinto Quot ſunt ptes penitētie Dico tres ſcʒ cordis contritio: oris cōfeſſio: et operis ſatiſfactio. Et ratio eſt quia nos peccamus tripliciter. corde. ore. et ope. Et quia cōtraria cōtrariis curant. Juſtum eſt q̄ iſta curent: p contrariū ſcʒ vt peccator deteſtetur peccatū corde: qḋ fit p contritionē: ſcd̄o vt verbo ſe accuſet quod fit p confeſſionē: tercio vt facto ſe puniat quod fit per ſatiſfactionem.

Omnia pctā plangat cōtritio vera
Scrutās etates. ſēſus loca. t pa mēbra
Deplorās acta. nolens cō mittere ſcēra
Plāgas amiſſa. cū cōmiſſis et omiſſis.
Offenſas q̄ dei q̄ frēm dāmificaſti.

¶ Supra dictū eſt q̄ penitens debet habere cor contritū Hic autē oñditur quid reqritur ad veram contritionē Et eſt ſententia q̄ vera contritio debet plangere omnia peccata in generali Secundo dicit q̄ debemus bene ſcrutari ideſt inquirere circumſtantias iſtas puta etates longitudinē peccatorū: ⁊ ſenſus quibus peccaſti: et loca ac tempora in quibus peccaſti et membra Tercio debes in ſpeciali plangere omnia peccata preterita cum pposito non cōmittendi peccata plangendo. Quarto debet

plangere peccata amiſſa.i.oblita.et cõmiſſa id eſt peccata facta et omiſſa.i.peccata p̱ omiſſionem bonorũ contracta Quinto q̄ deum tuum offendiſti et ꝓximo tuo damnũ intuliſti.
¶ Queritur Quid eſt cõtritio Dico eſt dolor voluntarie aſſumptus ꝓ peccatis cũ ꝓpoſito cõfitendi et ſatiſfaciendi Iſte dolor eſt duplex ſcꝫ rõnalis ſeu voluntatis Et dolor ſenſibilis Dolor rõnalis et voluntatis ſponte aſſumptus non eſt aliud niſi diſplicentia peccati ad quod ſe peccator cõuerterit: ꝛ offenſionis dei a quo ſe auerterit: et iſte dolor eſt de eſſentia contritionis de quo intelligitur illud Luctũ vnigeniti fac tibi ¶ Dolor ſenſibilis eſt quedam anguſtia et pena mentis: qui dolor non eſt de neceſſitate ſed de p̱fectione: quia non eſt in poteſtate noſtra. De quo Iohelis ſcdo. Scindite corda veſtra non veſtimenta veſtra. Iſte autẽ dolor ſenſibilis poſſet tantum in corde hominis accendi: q̄ non ſolum culpa: ſed omnis pena homini relaxaretur.:.
¶ Queritur ſexto Que eſt differentia inter cõtritionẽ et attritionem Dico q̄ attritio eſt diſplicentia quedam de peccatis: ſed non p̱fecta Contritio autem dicit p̱fectã diſplicentiã Quomõ intelligitur hoc Dico attritio eſt dolor de peccatis magnis: nõ de õnibus Item attritio eſt dolor habens principaliter reſpectum ad penã quam peccator pati meruit: et nõ ad offenſam dei quam incurrit Et talis dolor eſt ſine gratia dei: et habet iniciũ ab amore ſui ipſius non ipſius dei Ideo tales licet doleant dãnantur De quibus dicitur. Oderũt peccare mali formidine pene: qualem habent fures et latrones qui ad ſuppliciũ ducũtur. Cõtritio autem eſt dolor de omnibus peccatis magnis et paruis et principaliter ꝓpter offenſam dei. quam homo p̱ peccatũ incurrit q dolor non poteſt eſſe ſine gratia dei mouente liberũ arbitriũ ad talem dolorem.
¶ Queritur octauo Quot ſunt cauſe inducẽtes nos ad con/

tritionē Dico ſcd̄m oſtienſem ſeptem bene notande.

Primo peccatorū cogitatio: vnde yſayas. Recogitabo tibi ōnes annos meos in amaritudine anime mee.

Scd̄o pudor de peccatis cōmiſſis Iob. Res dignas cōfuſione agunt Itē nau. tercio Reuelabo pudenda tua in facie tua.

Tercio vilitas peccati. Iere. ii. Q̄ȝ vilis fact⁹ es nimis iterās vias tuas Item Qui facit peccatū ſeruus eſt peccati.

Quarto timor iudicii et tormēti Pe. iiii. Impius et pctōr vbi latebūt Iheronim⁹ Quotiens diē illū cōſidero toto corꝑe cōtremiſco: ſiue cōmedo: ſiue bibo: ſiue aliud facio ſꝑ videt̄ illa terribilis vox in auribꝫ meis: ſurgite mortui venite ad iudiciū.

Quinto timor pene gehēne Audi bernardus O gehennalis regio nimis horrenda: vbi eſt ignis ardens: frigus rigens. vermis immortalis. fetor intollerabilis. mallei ꝑcutientes. tenebre palpabiles. cōfuſio peccatorū. immoderatio vinculorū et horribiles facies demonū.

Sexto dolor de amiſſionē patrie celeſtis. Apocalip. tercio. Tene quid habes: vt nemo accipiat coronam tuam

Septimo triplex ſpes ſcilicet venie qua peccatū dimittitur. ſpes gratie qua bene opatur. et ſpes glorie qua remunerabit̄ Apocalip. tercio. Ecce ego ſto ad oſtiuȝ et pulſo. ſi quis audiuerit vocem meā: et aperuerit michi ianuā intrabo ad illum. et cenabo cum illo. et ille mecum

Uera ſit et integra. ſit et cōfeſſio munda
Sit atq̄ firma freq̄ns ſpōtanea nuda.
Pꝛopꝛia diſcreta. lacrimoſa. moroſa fidelis

¶ Supra dictū eſt in principio q̄ penitens debet facere confeſſionem. Hic oſtenditur quot et quas conditiones debet habere vera confeſſio Et ponūtur. xiiii. conditiones. Nā cōfeſſio Debet eſſe vera. vt nō dicat quod nō fecit nec minus dicat.

Debet eſſe integra· vt nõ ſubtrahat quod eſt manifeſtandum
Debet eſſe munda. ideſt ꝙ fiat puro et mũdo corde·
Debet eſſe cita· vt non differat et craſtinet confeſſionẽ
Debet eſſe firma· ideſt cũ firma ſpe de remiſſione peccatorũ
Debet eſſe frequens· ideſt frequenter et totiens debet reſurgere
confitendo quotiens cadit·
Debet eſſe humilis· vt ſe infimũ et miſertũ confiteať
Debet eſſe ſpõtanea· i· nõ coacta q꞉ pctm̃ fuit voluntariũ
Debet eẽ nuda· vt nõ obſcure et inuolute ſed plane cõfiteať·
Debet eſſe ꝓpria· ita ꝙ non confiteať peccata aliorũ
Debet eſſe diſcreta· vt maiora cũ maiori põdere dicantur·
Debet eſſe lacrimoſa· i· cũ dolore et gemitu ex corde dicenda
Debet eſſe moroſa· vt diſtincte confeſſor audiat delicta
Debet eſſe fidelis· ideſt cũ bona fide et ſpe obtinendi veniam
¶ Queritur nono Quid eſt cõfeſſio Dico ſecundũ Auguſti
nũ Confeſſio eſt ſermo ꝑ quem morbus latens ſpe venie ape
ritur vel ſcđm raymundũ Cõfeſſio eſt aptiſſima coram ſacerdo
te peccatorũ declaratio Et nota ꝙ eſt duplex confeſſio· ſcꝫ men
talis et vocalis Confeſſio mentalis eſt que fit ſoli deo ⁊ illa eſt
de iure naturali· que in neceſſitate quando nõ haberi poſſet co
pia ſacerdotis ſufficeret· Confeſſio vocalis eſt que fit ore· vica
rio chriſti· ⁊ illa eſt de iure poſitiuo Et eſt neceſſaria ſemel in an
no· vt ꝓbatur ꝑ illud caplm̃ Omnis vtriuſqꝫ ſexus· vbi dicit
Omnis vtriuſqꝫ ſexus fidelis poſtq̃ꝫ ad annos diſcretionis ve
nerit· tenetur ſemel in anno ꝓprio ſacerdoti cõfiteri peccata ſua
et eucharistiã ſumere ſaltem in paſcha· ¶ Si arguať ſola con
tritio cũ ꝓpoſito cõfitendi deo· remittit õnia peccata· ergo non
eſt neceſſe confiteri ſacerdoti Añs ꝓbatur ꝑ dauid in pſal· dicẽ
tem Dixi cõfitebor aduerſum me iniuſticiã meam dño· et tu re
miſiſti impietatẽ peccati mei Ecce ibi dicit· cõfitebor dño in fu
turo et iam remiſiſti in preterito Dico concedendo totũ añs et

cōfeſſio talis in ꝓpoſito ſufficeret in neceſſitatē: tn̄ poſtea habi
ta copia ſacerdotis. ſtatuto tpe tenet̄ cōfiteri ꝓpter ſeruare pcep
tum eccl̄ie: qđ ſi nō faceret peccaret mortaliter nouo peccato
¶ Querit̄ circa illud qđ in principio dicitur Pena ſatiſfaciēs
Quid eſt ſatiſfactio et quot ſunt eius partes.
¶ Ad primū dico ſcđm auguſtinū Satiſfacere eſt cauſas pec
catorū excidere. et eorū ſuggeſtionibus aditū non prebere.
¶ Ad ſecundū dicitur ꝙ tres ſunt partes principales ſatiſfacti
onis: oratio: ieiuniū: et elemoſina Quarū ſufficientia ſic ſumi
tur: nam omnis qui peccat offendit et peccat in deū in primū
et in ſemetipſ.n Ideo penitens debet ſatiſfacere deo p orationē
proximo p elemoſinarū largitionem: ſibiipſi p ieiuniū et carnis
ſue macerationē Aliter ſic omne peccatū originatur aut a con
cupiſcentia carnis: aut a cōcupiſcentia oculorū: aut a ſuperbia
vite: vt ait ſanctus Johannes capitulo. io. Modo ieiunium
eſt ad repreſſionē concupiſcentie carnis: elemoſina ad repreſſio
nem concupiſcentie oculorū Oratio ad repreſſionem ſuperbie
vite. ¶ Si arguatur ſunt plures adhuc partes ſatiſfactionis
vt peregrinatio diſciplina vigilia et ſic de aliis. Dico ꝙ iſte ſūt
ptes minus principales et reducūt̄ ad priores: vñ omnia opa
carnē affligentia reducunt̄ ad ieiuniū Omnia opa miſcđie ad
elemoſinā Omnia vero ſpūalia opera ad orationē.
¶ Queritur ſcđo qualiter fiat ſatiſfactio Dico ſcđm innocen-
ciū in. c. om̄is. de pñia: ꝙ ſatiſfactio ſit p ſolutionē pene impo
ſite ꝓ pctō: ita ꝙ dignos fructus pñie faciat et exhibeat corpus
ſuū ſeruire iuſticie ſicut ſeruiunt iniuſticie tunc ſatiſfacit.
Sed notandū eſt ꝙ reſtitutio male acquiſitorū: vel dānorum
alicui factorū: vel iniuriarū irrogatarū: ōnino facienda eſt leſis
ſi repiant̄. nec ſacerdos pt̄ de hoc facere grām: quia pctm̄ non
dimittit̄ niſi ablatū reſtituat̄ Forte dices non habeo vnde re-
ſtituā Certe tunc ſufficit voluntas et ꝓpoſitū reſtituendi quā

do ad pinguiorē fortunam veneris.

¶ Queritur tercio Que pñia eſt ꝓ ſingulis peccatis iniūgenda. Dico ꝙ ꝓ quolibet pctō mortali eſſet regulariter ſeptēnis penitentia iniūgēda: vtꝫ viceſimatercia. q. ii. c. hoc ipm: vbi ponūtur xlv. canones de pñia ſeptenni Et iſta ſeptennis penitencia deberet magis vel minus aſpera imponi ꝓut maioritas vł minoritas criminis et circūſtantiarū expoſcunt: vtpꝫ ibidē Sꝫ quia iſtud valde durū eſſet ꝓ homine q forte decem vel viginti aut plura mortalia cōmiſerit et forte plures in deſperationē penitentie induceret. Ideo p eccleſiā ꝓuiſum eſt ꝙ ōnis pñia ſtat in arbitrio cōfeſſoris: vt ꝓbatur p multa capl'a iuris canonici q̄ breuitatis grā relinquūtur Plus em̄ valet apud deū mēſura doloris q̄ꝫ menſura longi tēporis: et plus mortificatio viciorū q̄ꝫ abſtinentia ciborū. vtpꝫ p Iheronimū. qui allegatur de pe. diſ. prima. menſuram.

¶ Querit᷑ q̄rto Utrū cōpleta pñia a ſacerdote iniūcta penitens ſit ab ōni culpa et pena abſolutus Dico ꝙ a culpa p contritionē et cōfeſſionē abſoluit᷑ Sed de pena Dico ſcd̄ꝫ thomā in q̄rto. diſtinctione. xx. ꝙ ſi ſacerdos nō cōdignā pñiam iniūxerit. tūc manet reatus. i. obligatio ad penā eiuſdē quantitatis. Et ideo ſi cōdignā pñiaꝫ hic nō cōpleuerit In purgatorio cōplebit Nec ſequit᷑ ꝙ ꝓpter hoc ſacerdos peccet ſi minorē pñiaꝫ iniūgat. tū quia nō poteſt determinate q̄ntitatē pene cognoſcere. tū etiā qꝛ forte penitens poſſet a penitēcia ꝓpter eius magnitudinē retrahi et impediri et forte in deſperationē icidere Iō illi magis ꝓdeſt parua q̄ꝫ magna penitencia.

¶ Queritur quinto Nonne p verā contritionē. et veram cōfeſſionem multū de pena remittitur. Dico ꝙ ſacerdos per abſolutionē ſacramentalem que efficatiam habet virtute paſſionis xp̄i. multū de pena remittit. Secundo verecundia quam cōfitens habet in accuſando ſe delet partē de pena. Tercio cor

dis cōtritio multū de pena remittit Que poſſet eſſe tāta. vt om
nem penā quantūcunqꝫ magnā deleret et relaxaret Sed quia
nobis incertū ſit quantū omnia dicta de pena remittant Jdeo
iniūgit nobis pñia modica ꝓ multis peccatis cōmiſſis nō con
digna Et ſic forte reſtat nobis magna pena in purgatorio p/
ſoluēda: ꝓut requirit magnitudo et multitudo pctōrum· quia
ſcdm ſacros canones requirit pñia ſeptēnis ꝓ quolibet morta
li: hic vel in purgatorio ſuſtinenda: vt dictū eſt.

¶ Querit ſexto Quid faciendū erit: vt pena purgatorii mag
na valde: amariſſima et terribiliſſima euadat: et in hac vita ō/
nino perſoluat. Dico qꝫ ad hoc plurimū valent indulgentie
multe et magne quatuor ordinibus mendicantiū et ordini ſcē
brigitte Necnon dñs ordinis ſancti Johānis lateranenſis de
rhodis: ꝛ dñis theutonicis: in multa habūdantia conceſſe: va
lent ſcdo indulgētie gregoniane: magne valde· quas ſcūs gre
gorius cōceſſit oībus cōtritis et cōfeſſis legētibus quinqꝫ pa
ter noſter in honorē quinqꝫ vulnerū xpi cū deuota aſpectione
corporali vel mentali armorū: quibus xpus paſſus eſt.

¶ Valet tercio ad ſatiſfaciendū ꝓ omnibus peccatis deuota
recordatio amariſſime paſſionis xpi: p quam paſſionē: xpc nō
ſibi ſed nobis meruit: quod meritū eſſet infinite virtutis ad re/
laxandū et quitandū omnē penam peccati. Te autē poteris
facere pticipem huius meriti infiniti in omni hora et omni loco
in eccleſia: in camera: et extra eam. Per deuotā vt dixi memo
riam paſſionis Sed oportebit te eſſe in ſtatu grē: qꝫ ſi non co:
pone te in eum hoc modo· habeas cōtritionē de peccatis cum
ꝓpoſito nunqꝫ peccandi ꝛ cū ꝓpoſito cōfitendi tempore ſtatu
to ab eccleſia: et eris in ſtatu grē: poſtea paſſionem xpi deuote
meditetis precando veniam peccatorū tuorum.

¶ Queritur vtrum deuota paſſionis chriſti meditatio relaxet
atqꝫ deleat ōnem penam pro peccatis debitam.

Ad hoc r̃ndet horrologiũ eterne ſapiẽtie titulo quĩntodecimo q̃ſi circa finẽ p̃mi libri: q̢ deuota paſſionis xp̃i meditatio penã purgatorii longiſſimã et acerbiſſimã etiam mille annorũ: quã aliquis exſoluere teneretur ad minimũ quadrantẽ: penitus re/laxat Et q̢ hoc veritatẽ habeat: euidenter ꝓbare poſſet ex hoc q̢ btũs gregorius omnibus in ſtatu grẽ exñtibus corã armis vel ymagine xp̃i ſanguinolenti et vulnerati: genibus flexis qn q̃ pater noſter deuote legẽtibꝫ in honorẽ quinq̃ vulnerũ eiꝰ: cõceſſit. xiiii. milia annorũ indulgentiarũ Que indulgentie po ſtea p multos romanos pontifices ſunt cõfirmate et multipli/cate Et p̃cipue p nicolaũ et Calixtũ qui eaſdem confirmãtes: quinq̃ oraciũculas ad quinq̃ pater noſter addiderũt: vt alibi ptꝫ ad longũ ¶ Fac ergo vt a cõfeſſore tuo tui ꝓ penitentia in iungant᷑ quinq̃ pater noſter. in honorẽ quinq̃ vulnerũ: que flexis genibus legas dicendo O ihesu p clauũ et vulnus dex tre manus tue miſerere mei pater noſter O ihesu p clauũ ⁊ vul nus ſiniſtre manus tue M. mei. pater noſter O ihesu p clauũ et vulnus dextri pedis tui M. mei. pater noſter O ihesu p cla uũ et vulnus ſiniſtri pedis tui M. mei. pater noſter. O ihesu p lanceã et vulnus ſanctiſſimi lateris tui M. mei. pater noſter.

Peniteas plene ſi vere peniteat te
Nõ p legatũ nec p breue ſed refert ipẽ
Cõpacienti plus ſapienti dic meliori
Preſbiteris multis ꝓdeſt ſi cõfitearis
Copia preſbiteri ſi deſit pande ſodali
Corpis vt maculas aiẽ ſic crimia pãdas

¶ Hic oñdit᷑ q̢ cõfeſſio nõ poteſt fieri p nũcios Et eſt ſenten cia Si verã agere velis penitentiã: nõ cõfiteberis pctã tua per nunciũ aut p literas: ſed tu ipẽ debes ꝓprio ore referre Itẽ de/

beo cõfiteri cõfeſſori ſapienti qui patiens ſit ⁊ bone vite Et ꝓ/
deſt ſi cõfitearis multis preſbiteris Et ſi deficit preſbiter in ne/
ceſſitate confitendũ eſt ſocio vel layco.

¶ Queritur primo vtrũ confeſſio valeat ꝑ nunciũ vel literas Dico ſcḋm thomã. ꝙ licet illa ſic facta ſit bonũ opus et meri toriũ: tamen in quantũ confeſſio eſt ſacramentũ non debet ſic fieri. quia determinatã habet materiã ſcilicȝ actũ ſermonis quo cõſcientia hominis manifeſtari cõſueuit.

¶ Queritᷣ ſcḋo Utrũ aliquis poſſet cõfiteri layco Dico ꝙ ſic tp̄e neceſſitatis: de pe. diſ. prima. et de cõſe. diſ. iiii. Et licet talis cõfeſſio valeat penitenti ꝓpter humilitatẽ et erubeſcentie cõfuſionẽ que ſcḋm auguſtinũ magnã partẽ remiſſionis habȝ Claues tñ eccleſie que ſolis ſacerdotibȝ cõceſſe ſunt nõ operantur in eo ad alicuius pene relaxationẽ Si tñ non ſit laycus xp̄ianus nõ debet cõfiteri heretico vel excõicato: ſed ſoli deo fiat cõfeſſio et ſufficit cũ ꝓpoſito confitendi ſi periculũ euadat.

¶ Queritᷣ tercio Cui facienda eſt cõfeſſio Dico ꝙ ꝓprio ſacerdoti facienda eſt confeſſio Dico autẽ ꝓprio ſacerdoti quia ſi in cõfeſſione imponitᷣ pñia ab alio qui creditᷣ priuilegiatus ⁊ nõ eſt: parũ aut nichil valet: vtȝ extra de elec. duduũ Et extra de pe. et re. õnis ¶ Sed quero quis eſt ꝓprius ſacerdos ¶ Ad hoc rñdet ſanior pars ꝙ multiplex eſt ꝓprius ſacerdos Primo ſummus põtifex et eius legatus: et eorũ penitẽciarii Scḋo epi ⁊ eorũ penitẽciarii Tercio oẽs frẽs ꝑuilegiati: pñtati ⁊ admiſſi ꝑ ordinariũ Quarto õnis ordinatus ⁊ ſubſtitutus ꝑ curatum ſicut ſepe ſit tp̄e neceſſitatis Quinto õnis ſacerdos prochialis habens curam dicitur ꝓprius ſacerdos in ſua prochia Cui ſemel in anno facienda eſt confeſſio niſi rõnabilis cauſa ſubſit: ⁊ hoc p̄cipue in quadragena. Si tñ confitens ſuꝑ hoc ꝑuilegiũ habuerit ꝙ omni tẽpore cõfeſſorẽ eligere ad ſuũ placitũ poterit abſoluitᷣ ab illa obligatione cõfitendi prochiali.

¶ Queritur quarto Quot ſunt caſus quibus homo p̄t cõfite
ri alteri: et nõ ſuo ꝓprio ſacerdoti Dico ſcd̃m oſtienſem ꝙ ſunt
decem caſus ¶ Primus qñ ſuus ꝓprius ſacerdos eſt imperi
tus in diſcernẽdo et cõſulendo: tunc poteſt ab eo petere licentiã
quam ſi non concedit: non obſtat· quin habeat·
Scd̃s rõne domiciliĩ qḋ ſi in aliã prochiã tranſtulerit
Tercius qñ quis eſt vagabũdus vel ꝑegrinus Dicit tñ guil
helmus ꝙ talis debet habere licentiã ad peregrinandũ
Quartus rõne delicti: vt ſi delictũ ſit ꝑpetratũ in alia prochia
Quintus rõe ſtudii: vt ſunt ſcolaſtici in vniũſitate et aliis ſcol·
Sextus ratione neceſſitatis: vt in articulo mortis·
Septimus qñ quis hꝫ ſpem ꝙ ſuus curatus hoc ꝓ grato ha
bebit: nõ tñ eſt abſolutꝰ niſi curatꝰ explicite vel iplicite cõſenſerit
Octauus ſi curatus ſit hereticus vel ſciſmaticus vel excõicatꝰ·
Nonus qñ quis eſt infra annos diſcretionis·
Decimus ꝓpter ſpẽale ꝑuilegiũ a papa vel epõ conceſſum qḋ
plerũqꝫ habent frẽs de ordine mendicantiũ Etiam illi qui ha
bent cõfeſſionalia a ſummo pontifice indulta·
¶ Querit̃ quinto Quotiens quis cõfiteri tenetur· Ad hoc
reſpõdet bona ventura generaliter aſſerere ꝙ homo poſſet diſ/
ferre cõfeſſionem ſuã vſqꝫ ad paſcha· videtur periculoſum Si
militer ꝙ teneatur ſemꝑ confiteri quando ſe offert oportunitas
videtur valde durum Ideo videtur rationabiliter ſentiendum
medium· ꝙ ſcilicet oportunitas tẽporis: loci: et preſbiteri· po/
teſt tripliciter ſe offerre Uno modo quando timetur ne vnqꝫ ſe
offerat: vt cum aliquis grauiter infirmatur tunc tenetur ſtatim
confiteri· Secũdo aut ita ꝙ maior oportunitas expectat̃ vel
quo ad locũ vel quo ad preſbiterũ. tunc differre poteſt ſine pec
cato Aut tercio ita ꝙ nunqꝫ rationabiliter maior oportunitas
expectetur. et tũc ſine p̃iudicio tenetur·
¶ Queritur ſexto· Utrum pueri teneantur confiteri.

¶ Ad hoc dicit aſtenſis ꝙ ſic ſi ad annos diſcretionis puene rint. qꝛ omnis pctõꝛ ſi doli capax eſt cõfiteri tenet̃. ſi loqui poteſt cuiuſcũqꝫ ſtatus fuerit. iuuenis vel ſenex pauꝑ diues ⁊c̃. vt ptꝫ in. c. Omnis de pe. et remiſ. ¶ Nota ꝙ ꝑ annos diſcretionis intelligit̃ ſcðm gloſam ibi tempus in quo quis capax eſt doli. ſiue tẽpus in quo diſcernit inter bonũ et malũ. qꝛ tunc peccare poteſt Et iſtud tempus accelerat̃ citius in vno q̃ꝫ in alio Et̃ tunc doli capax eſt qñ appꝛopinquat magis pubertati future q̃ꝫ infantie pꝛeterite. et hoc cõtingit in maſ. qñ habent. x. ãnos vel aliquantulũ vltra Sed in peccato carnis requirũtur. xiiii. anni. de hoc alibi ¶ Si q̃ratur quot ãni requirũtur ad cõmu nionẽ Dicit thomas in q̃rto ꝙ pueris carẽtibus vſu rõnis q̃ nõ poſſunt diſtinguere inter cibũ ſpũalem et coꝛpalem nõ dꝫ coꝛpus xp̃i dari: qꝛ ad ip̃m requirit̃ actualis deuotio Sed pue ris incipientibus habere diſcretionem etiam ante perfectã etatẽ cũ habẽt. ix. vel. x. annos poteſt dari. ſi in eis ſigna deuotiõis appareãt. Canoniſte aiũt ꝙ debẽt eſſe in maſculo. xiiii. anni et xii. in femina.

Aggrauat ordo loc⁹ pctã ſcientia tẽp⁹
Etas cõdicio numer⁹ mora. copia cã.
Eſt mo⁹ i culpa. ſtat⁹ alt⁹ lucta puſilla

¶ Hic ponũtur. xiiii. circũſtantie peccatoꝝ aggrauãtes pec cata. ¶ Queritur Utrum neceſſariũ ſit cõfiteri circũſtantias peccatoꝝ Dico ꝙ circũſtantiarũ quedã ſunt trahentes pctm̃ in aliã ſpeciẽ peccati. vt coire cũ muliere cõiugata. et iſtas hõ te net̃. cõfiteri Quedã grauant in eadẽ ſpecie et hꝫ dupliciter: vno mõ notabiliter aggrauant et illas etiã debet cõfiteri: vt ſi ſub ſtraxi cẽtũ libras groſſoꝝ nõ ſufficit dicere nõ ſubtraxi quaſdã pecunias Alie nõ aggrauãt notabiliter et illas nõ opꝫ cõfiteri. ¶ Si dicas aug⁹ dicit ꝙ õnis varietas cõfitenda eſt Dico ꝙ illud intelligendũ eſt de ꝑfectione penitentie nõ autẽ de neceſſi

tate ¶ Que ſunt iſte circūſtantie Sūt·xiiii·quarū prima eſt.
¶ Ordo Nam grauius peccat epiſcopus q̄z preſbiter: et preſbiter q̄z laycus·
¶ Locus q: grauius peccat̄ in eccl'ia q̄z in loco nō ſacro
¶ Sciencia quia plus peccat ſapiens et doctus· q̄z peccat ignarus et indoctus·
¶ Tempus quia grauius peccat̄ in feſtis q̄z in aliis diebus
¶ Etas quia plus peccat ſenex q̄z iuuenis in eodē peccato·
¶ Conditio quia plus peccat mulier cōiugata q̄z ſoluta in libidine: quia lex vetus precipit maritatam fornicatam lapidari: ancillam vero flagellari.
¶ Numerus peccatorū: yſayas q̄z vilis facta es anima mea nimis iterans vias tuas malas·
¶ Mora ideſt permanentia in peccatis et dilatio penitentie: que valde grauat peccata
¶ Copia ideſt nimia replicatio eiuſdem peccati: vel multitudo peccatorum.
¶ Cauſa vtrū ex ſuggeſtione: vel ex ppe malicia: vel iuidia
¶ Modus ſcz in peccando: vt ſi cōtra naturalem vſum.
¶ Status altus·i·dignitas eccleſiaſtica vel ſecularis: quāto enim gradus altior tanto caſus grauior·
¶ Lucta puſilla·i·modica reſiſtentia: quia grauius peccat q parua tentatione peccat q̄z magna
¶ Nota q̄ hic omittūtur textus de ſeptem peccatis mortalibus de operibus miſericordie ⁊ aliis que multo clarius poſita ſunt ſupra in capitulo de generib; et declinationibus· Et etiā hic infra ſequūtur de modo cōfitendi p ſingula peccata

Cōfeſſor dulcis affabil' atq̄ benignus
Sit ſapiēs iuſtus ſit mitis· cōpatiēſq̄
Ut crimē pprīū celet peccata reorum

Sit pigꝫ ad penā· ſit velox ad miſerādū
Et doleat quotiēs facit illū culpa ferocē
Infūdat oleū mlcēs vinūqꝫ flagellās
Nūc vbgā pris· nūc pbeat vbera matris
Sibulet et cātet· ſtimulet cū cogit opꝫ

¶ Hic determinaᷓ de confeſſione ꝑut reſpicit cōfeſſorē et hoc multipliciter et primo oſtendit quomodo cōfeſſor debet eſſe dulcis affabilis benignus ſapiens ꝛc· vt clare patet in textu· Item ſequūtur alii textus· In quibus oſtenditur quomodo confeſſor ſe debet habere in interrogādo: que ſcilicet querere debet et que non· Item qualiter debet exhortari peccatores: vt peccata dimittant· Item quomō confeſſor cōparatur medico Item qualis penitentia debet imponi pro variis peccatis et cetera· Et quia iſta non concernunt confitentes Ideo cauſa breuitatis hic omittūtur tanqꝫ ſatis confitentibus non neceſſaria· ¶ Sequitur iam optimus modus confitendi de ſingulis peccatis ·:·

De modo confitendi

¶ Queritur quādo tempus inſtat confitendi: quomō debet iuuenis ſe parare ad veram confeſſionē faciendam: quot puncta debꝫ in ſe habere de neceſſitate ſalutis anime ſue· Dico duo de neceſſitate: ſed de ſtatuto eccleſie addūᷓ duo· Primo vt habeat veram contritionē Hoc eſt ꝙ doleat de omnibus peccatis ſuis magnis et paruis· et maxime ꝙ totiens offenderit deū creatorē ſuum: qui eum per paſſionem ſuam redemit ab eterna damnatione· et ꝙ tam benigne expectat emendationē vite ſue· Secundo ꝙ habeat firmum propoſitum amplius non pec/

candi cum propoſito confitendi et ſatiſfaciendi.

¶ Iſta duo ponunt hominē in ſtatu gratie et in neceſſitate ſufficerent quia a deo iam eſt abſolutus. et omnia peccata ſunt dimiſſa: hoc ꝓbatur quia dicitur in pſal. Dixi cōfitebor aduerſum me iniuſticiā meam et tu remiſiſti ⁊c. vt dictum eſt ſupra. Sed tamen ꝓpter ſtatutū eccleſie tenetur confiteri ſi poſſet haberi ſacerdos Iō. Tercio requiritur ꝙ ore ſuo confiteatur omnia peccata ſua ſacerdoti habenti poteſtatem abſoluendi. Quarto requiritur ꝙ ante omnia ſi fecerit alicui damna vel ſi habeat iniuſta bona illa reſtituat: ſi iniuriā fecerit ſuo ꝓximo. ſi famam et nomen bonum alicui abſtulerit. Debet quātum poteſt reſtituere. Et item penitentiā iniunctam a ſacerdote debet diligenter complere.

¶ Habita ergo vera contritione: et firmo ꝓpoſito amplius non peccandi. Accedat peccator ad ſacerdotem: et coram eo flexis genibus ſignet ſe ſigno crucis et dicat: benedicite. Reſpōdet ſacerdos: dominus ⁊c. Tunc dic confeſſionem tuā in generali ſic. Cōfiteor deo celi et beate marie virgini et omnibus ſanctis dei ⁊c. vſqꝫ Ideo precor. Dic in vulgari. Ic come te biechten gode van hemelriick: marie die moeder gods: eñ alle goods heylighen: ende v prieſter in gods ſtede: ende gheue my ſculdich van allen minen ſonden: die ic vā minen ionghē daghen: tot deſer vren toe ghedaen hebbe. Ten eerſtē in die viif ſinnen. In ſien: in hooren: ruken: ſmaken: ende taſten: vt ſequitur in ſpeciali .:.

De quinqꝫ ſenſibꝫ fiat ſic cōfeſſio

¶ Peccaui in viſu: primo in aſpiciendo p̄uerſe patrē ⁊ matrē Secundo in videndo ludos pilarū: taxillorū: et alios ludos.

Item libenter vidi coreas et lites puerorũ: pudibunda meã: pudibunda mulierũ Itẽ cupide vidi mulieres: et pulchra or/namenta ꝛc. Qualitercũq; peccaui in viſu mortaliter vel veni aliter do me reum.

¶ Peccaui in auditu: primo libenter audiui turpia et carna/lia verba: et etiam ea dixi. Item carmina mundana libentius audiui q̃ꝫ diuina: vanas fabulas poti⁹ q̃ꝫ ſermones diuinos Item libenter audiui detractiones obloquutiones: et delecta bar audire aliorũ vituperationes: et cõmendationẽ ꝑſone mee. et ſactorũ meorũ: in quo multũ ſupbiui Item libenter audiui verba vana: fraudes et iniurias alteri factas ꝛc. Qualitercũq; peccaui in auditu do me reum.

¶ Peccaui in guſtu: quia nimiã delectationẽ habui in cibo delicato: in cibis ſpeciebus conditis Itẽ in potu dulci Itẽ in ſuccaro in libo: in ficubꝫ racemis et in aliis multis Qualitercũ q; peccaui in guſtu mortaliter vel venialiter do me reum.

¶ Peccaui in odoratu Primo in ſpẽbus aromaticis. quas mecum portaui: vt bonũ odorem alii in me ꝑciperent. Item nimiũ in odoribus florũ ciborũ et variarũ ſpecierũ delectatus ſum Item fetores pauperũ et eorũ anhelitus ſpreui Itẽ flo/res ꝓpter bonũ odorem in veſtibus: in ſudario: aut pileo por tavi Qualitercũq; peccaui in odoratu. do me reum.

¶ Peccaui in tactu Primo quia pueros tetigi trudendo pe dibus: et pcutiendo manibus Item membra mea ſecreta teti/gi Etiam membra nõ licita. puellarũ tetigi: oſcula dedi Item manibus pollutis ornamẽta eccleſie tetigi vel res ſacras Qua litercũq; peccaui in tactu mortaliter vel venialiter: do me reum et rogo deum veniam de his omnibus.

De. vii. pctis mortalibꝫ fiat ſic cõfeſſio

¶ Peccaui in ſupbia tripliciter corde. ore ꝛ opere Primo in corde ſupbiui alios excellere Deſideraui aliis preeſſe: cogitaui ſum doctior illo. pulchrior. ditior magis dilectus: de meliori/bus et nobilioribus pntibus Ego in mente ſpreui: pauperes ignaros: minus doctos: et inferiores deſpexi ꝛ vana in mente gloriam habui de operibus meis et in cōmendationibꝫ et honoribus michi factis.
¶ Secundo in ore ſuperbiui: quia iactaui me habere paren/tes diuites: potentes: nobiles: conſulares: et de rectoribꝫ ville. Jactaui me de ꝓgenie mea: et negaui pauperes eſſe meos cō ſanguineos: pudebat me pauptatis eorū: aut ꝙ eēnt textores fullones vel alterius vilis officii. Item loquutus ſum verba ſuperba: cōtra alios. et ꝙ multa magnifica facerem: in arguendo vel cantando vel ludendo ꝛc.
¶ Tercio in opere ſupbiui: quia totū corpus meū pulchris veſtibus ornaui ad placendū mulieribus et mundo et pcipue vt alios in laudem mei et amorem mei traherem. Item ego deſpexi obedire ſuperioribus meis: parentibꝫ: magiſtris et ſub eſſe aliis nolui Etiā lectiones meas vel aliud q̄rere nolui; ꝓpter ſuperbiā ne videret ignarus. Item ego fui totus curioſus et vagus et ingratus deo et benefactoribus meis: et nolui ſub eſſe regulis et ordinationibꝫ in ſcolis: ſed fui ſepe rebellis cōtra ſocios ꝛ ſuperiores meos Qualitercūqꝫ peccaui in ſupbia. corde. ore. et opere. mortaliter et venialiter in loco et tpe ſacro. et nō ſacro: ſolus vel cū aliis: do me reum.
¶ Peccaui ſcdo in auaritia tripliciter. corde. ore. et ope. Primo fui auarus corde: q2 cōcupiui inordinate libros: veſtes: pecunias: diuitias: et honores et res alienas magnas et paruas
¶ Peccaui ſcdo ore: q2 ꝓpter auaritiā ſepe: vt res aliorū mi/chi cōparem et tenerem mentitus ſum et negaui me nō habere quod habui Dixi cupide vellem me hoc et hoc habere Item

ꝓpter munera falſum teſtimoniū dedi·

¶ Peccaui tercio ope:quia parentibꝫ meis ſepe aliquid ſub/ſtraxi in fructibus:in ſpeciebus:in pecuniis et aliis· Item ſo/ciis meis vel aliis ſubſtraxi calamos cultellos libellos pecunias pottos veſtes ⁊c· Item ꝓpter auaritiam laboraui vel ſcripſi ꝓ pecuniis in diebus feſtis Item luſi ꝓ pecuniis talem ⁊ talem ludum Item ꝓcuraui furta rapinas vſuras ſymonias iniuſtas ſentencias:et damna aliorū ꝓpter meū cōmodū Item ego fui nimis parcus:nolui concedere ſociis meis res meas: nolui pauperibus dare elemoſinas· Qualitercūqꝫ peccaui in auaricia·corde·ore·et opere·in loco et tempore ſacro:ſolus vel cum aliis:do me reum.

¶ Peccaui tercio in luxuria tripliciter·corde·ore·et ope· Primo corde:quia cogitationes habui de oſculis et tactu et actu luxurie in quibus delectabar multū:voluntatē habui luxuriā faciendi:ſi potuiſſem ducere ad actū·

¶ Peccaui ore:quia verba luxurioſa:verba carnalia loqu/tus ſū:carmina libidinoſa in amorē trahentia dictaui et cātaui

¶ Peccaui opere:quia oſcula puellis dedi:manus ⁊ alia mēbra tetigi Item loca inhoneſta ſcꝫ lupanaria viſitaui copulatricibus lenonibus:et inhoneſtis ꝑſonis me aſſociaui Sed tamen opere actum luxurie non cōpleui:licet ſepe mente ſeu corde et ore me pollui Si tamen actum feceris dic ⁊ cum qua ꝑſona et quotiens ⁊c· Qualitercūqꝫ ego peccaui in luxuria.corde.ore et opere·mortaliter et venialiter in loco vel tempore ſacro:vel non ſacro Do me reum·

¶ Peccaui quarto In ira tripliciter·corde·ore·et opere·Corde ſic quia cito valde in corde iraſcebar contra ſuperiores meos contra ſocios et alios Item iras in corde diu portaui:nolens eas obliuiſci·ſed de vindicta penſaui:et quomō nocere ꝓximo potuiſſem cogitaui·

¶ Peccaui Ore sic quia ꝓpter iram aliis maledixi: aliis iniu rias dixi: blaſphemaui in deum: et clamoroſis verbis iuraui me vindicaturum: et mala aliis illaturum: verbis multis litiga ui et clamaui.

¶ Peccaui ope sic: pre nimia ira: verbera ſociis: et aliis dedi: inſultus pedibus feci: alioſq; ſepe leſi. iniurias intuli Item dif famationes detractiones ⁊ diſcordias ſeminaui Qualitercūq; peccaui in ira. corde. ore. et ope ⁊c.

¶ Peccaui quinto in gula. Corde quia cogitaui de cibariis et potibus delicatis: quibus me oblectarem vltra menſuram implerem Ore et opere. quia ieiunia eccleſie fregi Nimium ſe pe comedi et bibi. ymmo bis vel ter me inebriaui. et vomitum feci. Item nimis precioſa cibaria procuraui. et potum precio magno vltra meam facultatem bibi. et pecunias inutiliter in de licatis nimis conſumpſi. Item malui quinq; vel ſex vel decē ſtuferos in gula delicate cōſumere: q̄ȝ pauperibus vnum dena rium propter deum dare. Item nimis auide. et ante tempus debitum cibum et potum cepi ⁊c. Qualitercūq; peccaui in gu la mortaliter vel venialiter. do me reum.

¶ Peccaui ſexto p inuidiam et odiū. que maxime ſunt in cor de Ego peccaui p inuidiā quia inuidebā ſocio meo q̄ plus me ſciebat melius arguebat et me reū fecit. michi ſigna dedit. Itē bonis. et magis doctis. et magis diuitibus: et bene fortunatis ego inuidi. de proſperitate aliorum ego dolui. et ſup malis for tunis eorum letatus ſum. ego laudes aliorū cum odio et tedio audiui. mala autem vituperationes et detractiones aliorum li benter audiui ⁊c.

¶ Ore et ope sic ꝓpter inuidiam aliorū. paratus fui ſepe nar rare aliorum defectus. et diffamare etiam mendaciter. aut plus q̄ȝ erat falſe dicere. ymmo tantum odio perſonas et inuidia ſe pius habui. vt voluiſſem eis magna dāna in bonis. leſiones ⁊

mutilationes in membris: et mortem eis ſepe optaui. Quali/
tercunqꝫ peccaui odio et inuidia mortaliter et venialiter. Dico
meam culpam. et do me reum.

¶ Peccaui ſeptimo in accidia q̄ maxime eſt de omiſſione bo
norū Primo peccaui ꝙ non feci bona que debebam facere nō
ſtudui lectiones meas. non frequentaui ſcolas horis ſtatutis.
nimiū ſepe dormiui. ſepe vagatus ſum. Item in diebꝫ feſtis
non iui ad miſſas ſermones et veſperas: ſed magis vagari ꝛ lu
dere deſideraui Item multū tardus fui ad confitendū ore pec
cata mea. et magis ex cōſuetudine: ad confeſſionē: et ſacramen
tum eukariſtie me paraui q̄ꝫ ex deuotione. Item penitentiam
pro peccatis non cōpleui Item legere horas. et honorare deū
meum. beatam virginem et ſanctos dei neglexi. Non cōpleui
vota mea que ꝓmiſi et bona opera incepta nō cōtinuaui Itē
nimis tardus et piger fui ad dandum pauperibus elemoſinā:
ad dandum auxiliū et conſolationē in neceſſitate et triſticia con
ſtitutis Qualitercūqꝫ peccaui ꝑ accidiam mortaliter vel venia
liter. Dico meam culpam. et do me reum.

¶ Hic nota circa predicta mortalia. quādocunqꝫ homo ten/
tatur per ſuperbiā. auariciam. luxuriam. et alia peccata. et cogi
tat circa peccatū mortale Si non conſentiat in actū non dicitur
peccatū mortale Sed ſi voluntas cōſentiat ita ꝙ determinat ſe
velle facere. tunc eſt peccatū mortale. licet actus nō ſequatur.
De iſtis peccatis mortalibus habetur ſupra ad longū et de fi
liabus eorū in capitulo de declinationibꝫ poſt par tētō quint.

De decē preceptis ſic fiat cōfeſſio

Cōſequenter cōfiteor me grauiter peccaſſe in decem preceptis.
¶ Primo ꝙ deū meū non dilexi ſupra omnē creaturā ex toto

corde meo:ſed magis dilexi parentes meos:pulchras veſtes:
pulchros libros:pecunias:mulieres:et multa alia Item non
timui deum meũ Nõ habui firmã ſpem et fidem in eo·ſed ma
gis fidem habui in ſomniis in prenoſticis q̃ȝ in deo· Item in
auguribȝ in ſortilegiis:incãtationibus et cõiurationibȝ demo
nũ:hoc eſt in waerſegghers touenaers beſweringhe· Si ta/
men illis fidem non habuiſti:nõ dic te illis credidiſſe·

¶ Secundo confiteor me peccaſſe contra ſecundũ mãdatum
ꝙ ſepe iuraui p̱ nomen dei p̱ paſſionẽ p̱ vulnera p̱ membra vel
ſanguinem chriſti per ſacramentum per ſanctam mariam per
ſanctos et ſanctas dei· Item iuraui ſepe falſa iuramenta:blaſ
phemaui deum et ſanctos· Item iuraui quãdoqȝ ſecreta tene
re que non tenui ſed reuelaui·

¶ Peccaui in tercio mandato:ꝙ non celebraui dies domini/
cos et feſta ab eccleſia indicta· Item nõ audiui miſſam in illis
feſtis non frequentaui ſermones·non veſperas·non alia diui
na officia Et quando eccleſiam viſitaui:non vacabam oratio
nibus:ſed colloquiis:et vanis cogitationibus reſpiciendo mu
lieres impudicis oculis Item in feſtis magis deditus eram lu
dis palmarũ taxillorum vel clauarũ· Item coreas frequenta/
ui.et alia ſpectacula mundana· Item in feſtis tabernas viſi/
taui et loca inhoneſta· Item emptiones et vẽditiones feci ⁊c·
ymmo illis diebus feſtis magis crapulis potationibȝ et luxu
rioſis actibus vacaui:q̃ȝ aliis diebus.

¶ Peccaui cõſequenter in quarto mandato:quia parentibȝ
meis carnalibus in vita non obediui:ſed toruis oculis ſepe in
ſpexi:et cum acrimonia eis reſpondi:non neceſſitatibus eorum
ſubueni:ſepe mortem eorum optaui· Et poſt mortem p̱ ani/
mabus eorũ non oraui·teſtamenta eorũ non compleui. Itẽ
parentibȝ meis ſpũalibus puta matri eccleſie et ſacerdotibus ⁊
magiſtris meis honorem non exhibui ſed conatus ſum ſacer/

dotes et ſuperiores diffamaſſe non ſolui iura curati vel eccleſie· non ſolui decimas·non ſolui tributa et alia ſubſidia oppidi le gittime ſtatuta·

¶ Peccaui in quinto mandato·ꝙ licet ꝓximum meum non facto occiderim·tamen ip̄m mente occidi·qꝛ mortem eius opta ui Item manus meas violentas in eum poſui Ip̄m ꝑcuſſi et leſi Conſiliū dedi vt lederet̄·caperetur et puniretur·

¶ Peccaui in ſexto de furto·ꝙ res inuentas.in ſcolis·in do/ mo et alibi non reſtitui·debita mea non ſoluere curaui·ſed te/ nui contra voluntatē creditoris mei·libros conceſſos reſtituere non curaui· Malum compoſitum et iniuſtum·creditori meo vel conſocio meo feci·

¶ Peccaui ſeptimo in peccato luxurie:maxime cōſenſu et cor de.et oſculis et verbis vt ſupra dixi·

¶ Peccaui in octauo·quia contra ꝓximū falſum teſtimoniū dedi·teſtes ꝑcuraui falſos contra ſociū meum·vitam eius ⁊ fa mam bonā denigraui·multa ſcandala de ip̄o dixi·

¶ Peccaui in nono precepto·ꝙ ſepe deſideraui vxorem ꝓxi mi alias mulieres ſpirituales et ſeculares· Item in lumbis me is ardorem libidinis exoptaui et excitaui In corde varias co/ gitationes habui quas opere ꝑfeciſſem niſi pudor hominum me abſtraxiſſet·

¶ Peccaui in decimo precepto·quia bona proximi ſepe deſi deraui·domos·agros.pecunias·equos·veſtes·et libros:⁊ lo calia· De omnibus iſtis ſupradictis et neglectis· Qualitercū ꝗꝫ contra decem precepta peccauerim mortaliter aut venialiter In loco ⁊ tempore ſacro·vel non ſacro·ſolus vel cum alio·do me reum et confiteor meam culpam·

De ſeptē opibus miſcdie corꝑalibꝫ·

¶ Cōſequēter peccaui· peccatō omiſſionis quia multa bona opera facere omiſi et ſpecialiter In verſumeniſſe van die werc ken der barmhertichheyt· quia pauperibus in neceſſitatibus cō ſtitutis· opera miſcðie non exhibui Nam cū potui pauperi eſu rienti panem non dedi Et ſitienti potum non prebui Nudum non veſtiui· peregrinū non hoſpitaui Infirmos nō viſitaui· Captiuos non redemi· mortuos non ſepeliui·

De ſeptē opibus miſcðie ſpūalibus

¶ Peccaui in operibus miſcðie ſpiritualibus. Primo ſanū conſiliū petentibus non dedi· Secūdo errantem et peccantem non correxi Tercio ignorantes que ſunt ſalutis anime non do cui Quarto iniurias michi illatas non pacienter tuli Quinto ꝑ viuis et defunctis deum non oraui Sexto triſtem et deſola tum non ſum conſolatus· Septimo iniurias et contumelias michi factas non remiſi· Qualitercūqꝫ in his omnibus pecca ui Dico meam eſſe culpam· et do me reum·

De ſeptem ſacramentis eccleſie

¶ Peccaui cōſequenter in ſeptem ſacramētis eccleſie Primo quia poſt baptiſmū dyabolo et pompis eius non renunciaui Dum confirmatus ſum fidem chriſti et veritatē ꝓpter timorē mundi loqui et confiteri erubui Item matrimoniū non hono raui ſed polluere ſtudui· Item ordinibus eccleſiaſticis debitā reuerentiam non exhibui Item tardus ad penitentiam et con feſſionem fui· et penitentiā iniunctā non recte compleui Item non deuote ad corpus xp̄i ſumendū me paraui· magis aūt feci

ex cōſuetudine et precepto eccleſie q̄ȝ ex deuotione. Qualiter cunq̄ȝ peccaui in iſtis eccleſie ſacramentis mortaliter aut venialiter Dico meam culpā et do me reum.

De ſeptem donis ſpūs ſancti.

¶ Peccaui in ſeptē donis ſpiritus ſancti Non curaui.
¶ q̄ in me nō eſſet ſapiētia ad diuina cōtemplanda.
¶ q̄ in me nō eſſet intellectus ad nouiſſima quatuor. mortem Judiciū. et penas inferni conſideranda.
¶ q̄ in me nō eēt cōſiliū ad bonū eligendū et malū rep̄bādū
¶ q̄ in me nō eſſet fortitudo: tentationibus tribulationibus ꝛ prauis cogitationibus reſiſtendi.
¶ q̄ in me nō eſſet ſciētia ad meip̄m: et ſcā mea recognoſcendū
¶ q̄ in me nō eſſet pietas ad cōpatiendū p̄ximo tribulato.
¶ q̄ in me non eſſet timor dei ad malū fugiendum et ſalutem anime querendum.

De articulis fidei et alijs peccatis

¶ Cōſequēter ſi in articulis fidei et in aliis que bonus chriſtianus credere tenetur: plus aut min⁹ credidi q̄ debui in hoc culpam meam dico et do me reum.
¶ Cōſequenter peccaui in nouem peccatis alienis: quia precepi et dedi conſilium: vt alii male facerent Item conſenſi in peccata aliorū et laudaui peccata aliorū Item participaui de rebus captis: ſcȝ de fructibus et aliis rebus. Item nō impediui ſed tacui et ſecretaui peccā aliorū. Qualitercū q̄ȝ peccaui in iſtis peccatis alienis Dico meam culpam.

¶ Cõſequenter do me reum in octo beatitudinibus ſalutis anime mee: quia nõ fui paupꝑ ſpiritu ſed auarus: nõ mitis ſed iracundus: non miſericors non pacificus ſed totus litigioſus: et ita in aliis Dico meã culpam et do me reum

¶ Cõſequenter ſi peccauerim in peccatis in ſpiritũ ſanctũ In peccatis clamantibꝫ in deum Do me reum.

¶ De õnibus ſupradictis peccatis q̃ ore confeſſus ſum. et q̃ oblit⁹ ſum: ſiue ſint mortalia ſiue venialia q̃ vel ſolus feci: aut cũ alio Qualitercũqꝫ feci: que facere nõ debui: vel q̃ omiſi face re: que tamen facere debui Dico meam culpam et Do me reũ. Ideo precor beatiſſimã virginem mariã et omnes ſanctos et ſanctas dei et vos orare ꝓ me peccatore.

¶ Si queratur an poſt abſolutionẽ datam: et pactã pñiam ſis abſolutus a pena et culpa Dico vt ſupra dictũ eſt ꝙ ſis ab ſolutus a culpa non eſt dubium Sed de pena dubium eſt.

Sed hoc firmiter tenendũ eſt ꝙ iſta quatuor abſolutio ſacra mentalis: et verecundia peccatorũ: et penitentia iniũcta. et con tritio quã habes de peccatis. delent magnã partem pene debi te. et forte oẽm penam. ſi contritio ſit magna. ſed hoc neſcitur. Ideo vt plene ſatiſfacias recurrendũ eſt ad infinitũ meritum paſſionis chriſti cuius eris ꝑticeps ſi paſſionẽ eius deuote me diteris Ideo fac vt tibi iniũgantur quinqꝫ pater noſter que le gas in honorẽ quinqꝫ vulnerũ chriſti dicendo O iheſu ꝑ cla uũ et vulnus dextre manus tue. miſerere mei pater noſter. vt ſupra dixi. cum deuota meditatione paſſionis xp̃i. que ſi mag na eſt delet omnẽ penam purgatorii. vt ſupra dictũ eſt in ſecũ da cõiugatione poſt p̃bet vi nullũ. Item cum deuota inſpecti one armorũ chriſti. ſi tempus affuerit lege oraciũculas a ſum mis pontificibus cõpoſitas ſcꝫ O dñe iheſu chriſte adoro te in cruce pendentem ꝛc. Item lege roſarium marie. ad quod mul te ſunt indulgentie. vt ſupra dictũ eſt in capitulo quinto Ante

orbis formare Preterea libenter viſita monaſteria quatuor or dinū mendicantiū: ſi apud te ſint: etiam monaſteriū brigittarū ⁊c· eccleſias ſeu capellas dñorum de rhodis: et dñorum teuto nicorū: qui omnes mirandis darent indulgencijs In quolibꝫ dictorū locorū lege quinqꝫ pater noſter ad honorē quinqꝫ vul nerū chriſti ex quibus oēs fluxerunt indulgentie· et da oblatio nem aut elemoſinam modicam aut magnam ꝑ tua facultate· Et hec de confeſſionali: ſcolaſticorū ſufficiant.

℄ Finem hic habet cōfeſſionale ꝑ ſcolaſticis et alijs multū vtile·:·

℄ Sequūtūr quinqꝫ orationes gregoriane

Prima oratio

℄ O dñe ihū xp̄e adoro te in cruce pēdentē ⁊ coronā ſpineā in capite portantē· dep̄cor te vt tua crux liberet me ab angelo percutiente·

Secūda oratio

℄ O dñe ihū xp̄e adoro te i cruce vulneratū felle ⁊ aceto potatū· dep̄cor te vt tua vul nera ſint remedio aīē mee·

Tercia oratio

O dñe ihū xp̄e adoro te in monumēto poſitū mirra atq3 aromatib3 conditū· dep̄cor te vt tua mors ſit vita mea·

Quarta oratio

O dñe ihū xp̄e paſtor bone iuſtos conſerua pctōres iuſtifica ōib3 fidelib3 viuis et defunctis miſerere· et ppicius eſto michi peccatori·

O dñe ihū xp̄e deprecor te p illam amaritudinē quā ſuſtinuit nobiliſſima anima tua qn̄ egreſſa eſt de corpore tuo: miſerere anime mee in egreſſu ſuo Amen·

1839180

(Antv, Mt v d Goes c 1487)